

Fyzikálna olympiáda

54. ročník, 2012/2013

krajské kolo

kategória D

texty úloh

1. Tenisové loptičky

Tenisti používajú na tréningoch automat, ktorý v pravidelných intervaloch vystreľuje loptičky. Z automatu bola vystrelená zvislo nahor prvá loptička začiatočnou rýchlosťou $v_0 = 20,0 \text{ m}\cdot\text{s}^{-1}$. V okamihu, keď prvá loptička dosiahla najvyšší bod svojej trajektórie, vystrelil automat zvislo nahor rovnakou začiatočnou rýchlosťou v_0 druhú loptičku.

- Nakresli náčrtok a stručne zapíš priebeh uvedeného deja.
- Urči výšku h_m nad rovinou výstrelu, do ktorej vystúpila prvá loptička.
- Urči čas t_z , ktorý uplynie od okamihu výstrelu prvej loptičky až po okamih zrážky oboch loptičiek
- V akej výške h_z nad rovinou výstrelu automatu sa loptičky zrazili?
- Urči rýchlosti v_{1z} a v_{2z} loptičiek v okamihu ich zrážky.

Odpor vzduchu pri pohybe loptičiek neuvažuj. Predpokladaj, že obe loptičky sa pohybovali po zvislej trajektórii. Tiažové zrýchlenie $g = 9,81 \text{ m}\cdot\text{s}^{-2}$.

2. Curling

Curling je šport založený na snahe hráča dosiahnuť kameňom šmýkajúcim sa po ľade určený bod. Po vypustení (hode) kameňa z ruky hráča mal kameň začiatočnú rýchlosť $v_0 = 10 \text{ m}\cdot\text{s}^{-1}$. Po ľade sa pohyboval s konštantným spomalením. Za čas $t_0 = 4,0 \text{ s}$ klesla jeho rýchlosť zo začiatočnej hodnoty na polovicu. Hmotnosť curlingového kameňa $m = 19,96 \text{ kg}$.

- Určte faktor trenia f medzi curlingovým kameňom a ľadom.

Vypustený kameň má za cieľ okrem dosiahnutia určitého bodu aj nárazom posunúť iný kameň na vhodné miesto. Predstavte si, že prvému kameňu stojí vo vzdialenosti $s_0 = 10 \text{ m}$ od miesta vypustenia v ceste druhý rovnaký kameň a dôjde k centrálnej zrážke. Uvažujte, že pred zrážkou i po zrážke sa oba kamene nachádzajú na priamke určenej trajektóriou pohybu prvého kameňa pred zrážkou. Rozmery kameňov neuvažujte.

- Určte rýchlosť v_{10} pohybu prvého kameňa tesne pred zrážkou.
- Určte začiatočné rýchlosti v_1 , v_2 a smery pohybu kameňov tesne po zrážke.
- Vypočítajte vzdialenosti d_1 , d_2 od miesta zrážky miest, v ktorých sa kamene po zrážke zastavili.

Tiažové zrýchlenie $g = 9,8 \text{ m}\cdot\text{s}^{-2}$. Zrážka kameňov je dokonale pružná.

3. Valec vo vode

Drevený valec s hustotou $\rho_1 = 800 \text{ kg/m}^3$, polomerom $R = 60,0 \text{ mm}$ a výškou $h = 10,0 \text{ cm}$ stojí vo zvislej polohe na dne prázdnej nádoby, pričom sa nedotýka jej bočných stien. Valec je postavený na malých kovových hranolčekoch. Do nádoby opatrne a pomaly nalievame vodu dovtedy, kým nie je presne polovica valca ponorená vo vode. Valec sa v tomto okamihu stále dotýka dna nádoby.

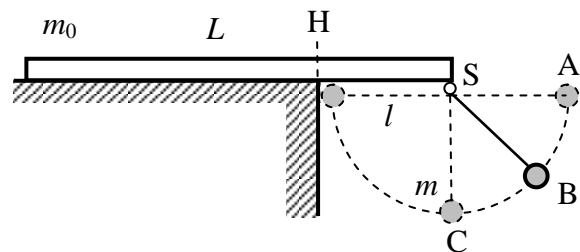
- Určte hmotnosť m valca.
- Určte veľkosť sily F , ktorou do polovice ponorený valec tlačí na dno nádoby.
- O akú výšku Δx by musela stúpnuť hladina v nádobe, aby sa valec začal vo vode vznášať? Predpokladáme, že valec je stále vo zvislej polohe. Hustota vody $\rho_0 = 1000 \text{ kg/m}^3$, $g = 9,81 \text{ N/kg}$.

Pozn.: Objem valca s polomerom podstavy R a výškou h je $V = \pi R^2 h$.

4. Gul'ôčka na lanku

Homogénna doska s hmotnosťou $m_0 = 1,2 \text{ kg}$ je položená kolmo na hranu stola a prečnieva cez jeho okraj jednou tretinou svojej dĺžky L . Na konci S vyčnievajúcej časti dosky je zavesená na tenkom lanku dĺžky $l = L/3$ gul'ôčka s hmotnosťou m , obr. D–1.

Gul'ôčku vychýlime tak, že napnuté lanko je vo vodorovnej polohe A , a pustíme ju.

Obr. D–1

- Prekreslite obrázok D–1 a zakreslite do neho vektory síl, ktoré pôsobia na gul'ôčku vo vzťažnej sústave spojenjej so stolom pre tri rôzne polohy, v ktorých má lanko smer vodorovný (A), šikmý so sklonom 45° (B) a zvislý (C). Jednotlivé sily stručne opište. Predpokladajte, že doska leží nehybne na stole.
- Odvoďte vzťahy pre hodnoty jednotlivých síl a hodnoty rýchlostí gul'ôčky v troch polohách podľa časti a).
- Doska leží nehybne na stole, ak vzhľadom na hranu stola H je moment tiažovej sily dosky M_1 väčší ako moment ťahovej sily lanka M_2 . Určte hmotnosť m_m gul'ôčky, pre ktorú dosiahne moment sily M_2 počas jej pohybu maximálnu hodnotu $M_{2m} = M_1$.

Rozmery gul'ôčky a hmotnosť lanka neuvažujte.

Fyzikálna olympiáda, 54. ročník – Úlohy krajského kola kategórie D

Autori úloh: (1, 3, 4) Ľubomír Konrád, (2) Ľubomír Konrád – Dušan Nemeč
Recenzia: Daniel Kluvanec, Ivo Čáp
Redakčná úprava: Ivo Čáp
Vydal: Slovenská komisia fyzikálnej olympiády
IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, Bratislava 2013